

Нажаль, діюче законодавство не відповідає сучасним реаліям і не регулює взаємовідносини що виникли вже протягом тривалого часу.

Законодавцем не враховано, що фактично на сьогодні більшість закладів вищої освіти змушені впроваджувати е-освіту самостійно, не маючи жодного нормативно-правового закріплення та підтримки з боку держави. Не внесено жодних змін до норм часу для планування й обліку навчальної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів (затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.08.2002 № 450), і не передбачено нові види навчальної роботи. Нажаль, не враховано, що підготовка відео-лекцій, тестових завдань, задач, відео-презентації, навчально-методичного матеріалу в електронному вигляді займає двічі, а інколи в тричі більше часу аніж проведення аудиторних занять. Окрім того, що науково-педагогічні працівники змушені витрачати значно більше часу, мають ще й мати необхідну матеріально-технічну базу вдома, для підготовки та запису відео-лекцій, відео-презентацій та інших електронних методичних матеріалів.

Підсумовуючи викладене, ми бачимо, що на сьогодні глобалізаційні процеси ставлять нові вимоги до сучасного фахівця і до вищої освіти в цілому, а з іншої сторони жодного адміністративно-правового забезпечення реалізації таких змін немає. Наразі є нагальною потреба у внесенні відповідних змін до Законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту», а також прийняття Положення про е-освіту, і внесення змін до норм часу для планування й обліку навчальної та методичної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів, і необхідно передбачити нові види навчальної та методичної роботи.

УДК 343.98

Світлана Олександрівна КНИЖЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент,

Харківський національний університет внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1944-4256>

СТАНДАРТИ ПРАВОСУДДЯ, ДРУЖНЬОГО ДО ДИТИНИ, В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Одним із завдань держави є захист прав та інтересів дитини. Досить часто діти стають жертвами, свідками або виконавцями чи співучасниками кримінальних правопорушень. Такий досвід для дітей є

травматичним, а тому важливою є відповідна підготовка всіх учасників системи юстиції щодо стандартів правосуддя, дружнього до дитини. Особливо це стосується працівників поліції, оскільки вони є одними із перших, кому стає відомо про вчинене кримінальне правопорушення та спілкуються з дітьми-жертвами або дітьми, що порушили закон.

Серед рекомендацій Комітету Міністрів Ради Європи в Керівних принципах щодо правосуддя, дружнього до дітей слід назвати: здійснення повторного опитування переважно однією й тією ж особою з тим, щоб забезпечити узгодженість підходів до інтересів дитини; ² максимальне обмеження кількості опитувань; адаптація тривалості опитувань до віку та можливості концентрації уваги дитини; заяви і свідчення дитини не вважати недійсними або ненадійними лише з причини віку дитини; вивчення можливості прийняття заяви дітей-жертв і дітей-свідків у спеціальних, дружніх до дітей, приміщеннях і оточенні; ³ створення дружніх до дітей міжвідомчих та міждисциплінарних центрів для дітей-жертв і дітей-свідків, де діти могли б заслуховуватись та проходити медичне обстеження для судово-медичних цілей та отримати всі відповідні терапевтичні послуги від відповідних фахівців [1].

На сьогодні національне кримінальне процесуальне законодавство щодо процедури допиту (опитування) дитини хоч і має певні особливості, але нажалі не сприяє зменшенню кількості контактів дитини з системою правосуддя, особливо, коли дитина є жертвою або свідком.

Водночас, МВС України активно працює над імплементацією найкращого досвіду інших держав з питань правосуддя щодо неповнолітніх. Так, ще у 2012 році був прийнятий наказ МВС України, що передбачав використання методики «Зелена кімната» для проведення опитування дитини, яка є потерпілою або свідком у кримінальному провадженні, в облаштованому для цих цілей приміщенні. Передбачалося, що ця методика застосовується до дітей віком від 4 до 14 років, а на розсуд слідчого чи суду – й у віці від 14 до 16 років, які потерпіли внаслідок учинення кримінальних правопорушень насильницького характеру або стали їх свідками. Ця методика була спрямована на мінімізацію повторної травматизації психіки дитини [2]. Згодом цей наказ втратив чинність у зв'язку зі створенням підрозділів ювенальної превенції Національної поліції. Чинний наказ положень про «Зелені кімнати» вже не містить [3]. Однак, працівники національної поліції продовжують використовувати позитивний досвід «Зелених кімнат» при роботі з дітьми.

Окрім того, на сьогодні МВС України підтримує запровадження моделі «Барнахус», яка направлена на застосування міжвідомчого підходу для роботи з дітьми, що постраждали від насильства та надання відповідними фахівцями необхідної допомоги [4].

Значну роль у впровадженні стандартів правосуддя, дружнього до дитини в діяльності поліцейських відіграє їх професійна підготовка. Так, наразі перед поліцейськими стоїть завдання щодо оволодіння сучасними методиками розслідування кримінальних правопорушень, що вчиняються відносно дітей або за їх участю. Наприклад, створення та поширення контенту зі вмістом дитячої порнографії з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій.

Досвід зарубіжних країн говорить про те, що зміст курсів підвищення кваліфікації залежить від потреб поліцейського управління/підрозділу. Кожне регіональне поліцейське управління та центральний підрозділ мають власні списки обов'язкових курсів. Співробітники повинні проходити обов'язкові курси один раз на рік. Наприклад, Коледж державної поліції в Латвії серед програм підвищення кваліфікації містить таку обов'язкову дисципліну як захист прав дітей. У США серед навчальних програм поліцейських передбачено розслідування сексуальних злочинів щодо неповнолітніх, де курсантів знайомлять із типовими аспектами сексуальних злочинів щодо дітей та процесом притягнення до відповідальності осіб, арештованих за сексуальні злочини проти неповнолітніх [5, с. 141].

Пропонуємо в професійній підготовці працівників поліції визначити низку обов'язкових дисциплін щодо психологічних особливостей спілкування з малолітніми/неповнолітніми учасниками судового процесу, зміцнення системи захисту дітей у конфлікті з законом, особливостей кримінального провадження щодо неповнолітніх, специфіки роботи з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку, нетравматичних методик опитування дітей-жертв насилля та дітей-свідків.

Потребують подальших розробок тренінгові програми, які були би міждисциплінарними, інтерактивними (з обговоренням кейсів, майстер-класами, муткортами) і об'єднували б різних суб'єктів, які залучені до правосуддя за участю дітей. На сьогодні психологічні аспекти роботи з дітьми є однією з найбільш затребуваних тематик для навчання.

Актуальним також є питання щодо спеціалізації слідчих. Наразі в слідчих підрозділах поліції спеціалізація щодо неповнолітніх є, але часто формальна й охоплює не всі провадження за участю дітей. Так, спеціалізація часто не залежить від здібностей і підготовленості працівника поліції до здійснення кримінального провадження за участю дітей і заснована лише на тривалості стажу роботи. Окрім того,

важливо відмітити, що провадження, де діти є потерпілими чи свідками, зазвичай не охоплюється дитячою спеціалізацією.

Отже, при підготовці поліцейських необхідно передбачити обов'язкові дисципліни щодо особливостей спілкування з малолітніми/неповнолітніми учасниками судового процесу та окремих криміналістичних методик з врахуванням сучасних потреб. Поширити «дитячу спеціалізацію» у кримінальних провадженнях на всіх дітей, які перебувають у контакті та у конфлікті із законом (не тільки на дітей-підозрюваних, але й на дітей-свідків, дітей-потерпілих).

Список бібліографічних посилань

1. Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей. URL: <https://rm.coe.int/16804c2188> (дата звернення 15 березня 2022).

2. Інструкція з організації роботи підрозділів кримінальної міліції у справах дітей: Наказ МВС України від 19.12.2012 № 1176. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-13#Text> (дата звернення 15 березня 2022).

3. Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 19.12.2017 № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#n7> (дата звернення 15 березня 2022).

4. Халдорссон О., Бугаєць Т. Правовий аналіз роботи моделі «Барнахаус» в Україні. URL: https://www.nai.au.kiev.ua/images/news/img/2021/04/090421_9.pdf (дата звернення 15 березня 2022).

5. Хатія Деканоїдзе, Мадлен Хелашвілі. Системи освіти та підготовки поліції в регіоні ОБСЄ. Київ. 2018. 164 с.

УДК 343.9(477)

Іван Васильович КРИЦАК,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем досудового розслідування Харківського національного університету внутрішніх справ; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3530-4269>

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ СТВОРЕННЯ МОНІТОРИНГОВИХ КРИМІНОЛОГІЧНИХ ГРУП НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Досвід створення мобільних груп на всеукраїнському рівні та необхідність його перейняття у кримінологічну галузь. Позитивним був і залишається досвід зі створення мобільних груп з моніторингу